

ქართული თეატრის გაჭირვება

(პირველად დაიბეჭდა გაზეთ ივერიაში 1904, N240)

ქართული თეატრის გაჭირვებული და სახიფათო მდგომარეობა ამ ჟამად დიდ ვარმად უნდა ჩითვალოს. ხიფათი ემუქრება არა მარტო თეატრის წარმატებას და აყვავებას, არამედ თვით მისს არსებობას. ეს ხიფათი იმის გამო დაიბადა უმთავრესად, რომ ქართული თეატრის შენობა ალაგ-ალაგ გაირღვა, გაირღვა იმდენად რომ ჩამოქცევა მოსალოდნელია, და მასამადამე, მასში წარმოდგენების გამართვა ყოვლად შეუძლებელია.

თვითონ ეს დარღვევა მეტის მეტად სამწუხარო მოვლენად უნდა ჩითვალოს უფრო იმის გამო, რომ ძლიერ ხმა მაღლა გაჰკვივის ჩვენს უთავობაზე, დაუდევრობასა და გულგრილობაზე. ამ თეატრის ადგილს წინათ იდგა არწრუნისეული თეატრი, ჯერედ კიდევ ახალი და მკვიდრად აშენებული. მართალია იგი იყო მომცრო, მაგრამ ქართული ჩვეულებრივი წარმოდგენებისათვის სრულიად საკმარისი. თეატრის მოყვარული ქართველობა მასში თავისუფლად თავსდებოდა და ახლო მომავალშიც მოთავსდებოდა. სადღესასწაულო წარმოდგენები კი შეგვეძლო გაგვემართა სახაზინო თეატრში, ან არტისტულში.

მაგრამ, როგორც მოგეხსენებათ, ქართველ კაცსა, და მეტადრე ბრწყინვალეს, ფული ძლიერა სძულს, და თუ ბრმა ბედმა ჯიბეში ფული გაუჩინა, არ მოისვენებს, ვიდრე თავიდგან არ მოიშორებს და ჯიბეს არ დაიცარიელებს. აქაც ასე მოხდა, აქაო და სათავად-აზნაურო ბანკი დიდ შემოსავალს იძლევაო, ადგენენ, პატარა მკვიდრი თეატრი დააქციეს და სამაგიეროდ ააგეს ფართო სათეატრო შენობა, რომელშიც 200.000 მანეთზე მეტი დახარჯეს. სწორედ ბრწყინვალე ხარჯი გაიღეს. მაგრამ თვითონ შენობა კი რაღაც დევრხანა გამოდგა. წარმოდგენის დროს ქარი ისე ქშუტუნობდა, როგორც დიღმის მინდორში, და აფრთხობდა საზოგადოებასა. სხვათა შორის, განსვენებულ თავადის ვახტანგ ორბელიანისგან გამიგონია შემდეგი სიტყვები: დიდი სურვილი მაქვს ქართულს წარმოდგენას დავესწრო ხოლმე, მაგრამ ეს დასწრება ძვირად მიჯდება: ვცივდები ყოველთვის და ავად ვხდები, რის გამო იძულებული შევიქენი ფეხი ამოვიკვეთო ქართულს თეატრში.

მაგრამ ეს კიდევ არაფერი. ქართველი მომთმენია და ჭირის შეჩვევა იცის. შეეჩვია ამ ქარის ქშუტუნსაცა; მაგრამ ჩქარა სხვა გვარი სენი გამოაჩნდა ძვირფასს შენობასა; მეორე მესამე წლიდან ზემო კედლებმა დარღვევა იწყო, და თუმცა დარღვეული კედლები ბევრგან შებოჭეს რკინებითა, მაინც დარღვევა ვერ შეაყენეს, ასე რომ ამ ჟამად დარღვეული კედლები დაშორებული არის ერთმანეთზე ხუში ვერშოკით და პატარა ბაღს თავისუფლად შეუძლია მათ შუა გაძვრეს.

ფრიად საინტერესოა ვიცოდეთ, რომელის ბრწყინვალე ხელის და ბრწყინვალე თავის მაღლიერი უნდა იყოს ქართველი საზოგადოება ამისთანა სამარცხვინო თეატრის აშენებისთვის? ოცი ათასი თუმნის დაკარგვა მდიდარი საზოგადოებისათვისაც საგრძნობელია და ღარიბი ქართველებისათვის ხომ უმძიმეს დანაკარგს წარმოადგენს.

ასეა თუ ისე, ჩვენი სათეატრო დასი ჩავაგდეთ იმ მდგომარეობაში, რომელშიც იმყოფებიან ბოგანო გლეხები, რომელთაც საკუთარი კერა არ გააჩნიათ. ძველი ბინა მოვუშალეთ, ახალ ბინაშიაც წარმოდგენა შეუძლებელია, რადგანაც დარღვეულს თეატრში მხოლოდ ის შევა, ვისაც სიცოცხლე მოძულებული აქვს. დაგვრჩა მთელი დასი უბინოდ, უკეროდ, ქუჩის ამარა. იგი იძულებული იყო მისდგომოდა კარზე სახაზინო თეატრს და შეჰხვეწნოდა... სახაზინო თეატრი ნახევრობით ცარიელია ყველა წარმოდგენის დროსა და კვირაში ერთი საღამო მაინც დაგვითმეთო. კარგო, უთხრეს, მაგრამ იმ პირობით კი, რომ სამჯერ მეტი ქირა უნდა გვაძლიოთ, ვიდრე ჩვენ ვიხდითო, ესე იგი ოც-და-ათ თუმნამდეო.

თქვე დალოცვილებო, ქართულს თეატრს ხშირად ოც-და-ათი თუმანიც არ შემოაქვს და როგორ ვიხადოთ მაგოდენა ქირაო... როგორც გინდათ, ისე იხადეთ; ეგ რა ჩვენი საქმეაო...

მიადგენენ არტისტულ თეატრს ჩვენი მსახიობნი, იქ უფრო „მეზობლური“ პასუხი მისცეს: ორმოც თუმანს ფეხს ვერ მოვუცვლით, გროშკაპეიკს ვერ დავაკლებთო, უთხრეს, მადლობას მოგახსენებთ კეთილი მეზობლობისათვის, მოახსენეს ჩვენებმა, და ისევ სახაზინო თეატრს მიმართეს და შეეფარნენ. მაგრამ ვაი იმ შეფარებას. შენობის ქირის გარდა თეატრს სხვა ქირაც ესაჭიროება, ასე რომ მთელი სათეატრო ქირა ორმოც თუმანს აღემატებოდა თვითეულს წარმოდგენაზე.

ახლა წარმოიდგინე, მკითხველო, რომ წრეულად ქართველმა საზოგადეობამ ჩვეულებრივი გულგრილობა გამოიჩინოს და ქართულს წარმოდგენებზე ისევ ნაკლებად იაროს, როგორც აქამდე დადიოდა, - რა იქნება ამის შედეგი? სრული გაუქმება ქართულის თეატრისა. მთელი შემოსავალი ქირას ძლივს გაუძღვება და დასი დარჩება მთლად და სავსებით ხელცარიელი, მშვიერ-მწყურვალი. წინათ დასი ქირას ან სულ არ იხდიდა, ან ძლიერ მცირესა. ახლა კი ორმოცი თუმანი ქირა წინასწარ უნდა გადაიხადოს. ამაზე უარესი ტრაგიკული მდგომარეობა ძნელად წარმოსადგენია.

მაგრამ ამ სასოწარკვეთილების მდგომარეობიდან ადვილად შეგვიძლიან გამოვიყვანოთ ქართული თეატრი, თუ ჩვენ დაუდევრობასა და გულგრილობას ვუღალატებთ... და უსათუოდ უნდა ვუღალატოთ, თუ ეროვნულის თეატრის გაუქმება არა გვსურს.

მე შეწირულობა, სამადლო ღონისძიება არა მაქვს სახეში, როდესაც ამას ვამბობ. ეს საკმარისია სრულიად უბრალო, ჩვეულებრივი და ღირსეული ღონისძიება. საკმარისია, რომ მეტ-ნაკლებობით შემძლებლებმა აბონემენტი აიღონ და ყველა ლოჟებისა და პირველი რიგის სავარძლებისა პარტერში, დანარჩენს ადგილებს ადვილად გაასაღებს ჩვეულებრივი სათეატრო პუბლიკა, რადგანაც ფასი ქართულის წარმოდგენის ბილეთებისა ბევრად უფრო მცირეა, ვიდრე რუსულისა, და იგივეა, რასაც ვიხდით წინად, როცა წარმოდგენები იმართებოდა დევერხანა თეატრში, რომელსაც მელომენის ქართულ ტაძარს ვეძახით, და საიდგანაც ხშირად ავადმყოფნი ვბრუნდებოდით შინა.

კვირაში ერთ საღამოს ვატარებთ მართლა მშვენიერ ხელოვნების ტაძარში, ვისიამოვნებთ ტკბილის ქართულის ენით, რომელიც გაძევებულია ყოველ გვარის დაწესებულებიდან, დავსტკბებით ჩვენთა მსახიობთა ნიჭიერ თამაშით, ვნახავთ ერთმანეთს, მოვილაპარაკებთ დღიურს ვარმებზედ, გავაცოცხლებთ ერთმანეთს და ცოტათი მაინც განახლებულნი დავბრუნდებით შინა. და ამ სიკეთის შესაძენად დაგვჭირდება მხოლოდ თითო ოროლა მანეთი

კვირაში მეტ-ნაკლებობით შემძლებელთა და თოთო ოროლა აბაზი მეტ-ნაკლებობით ხელ-
მოკლეთა.

გვახსოვდეს, რომ ყველა კერა ჩვენის ეროვნული ცხოვრებისა ამ ჟამად თითქმის გაუქმებულია და
შემაერთებელ ცენტრად დარჩენილია ერთად ერთი ეროვნული თეატრი, და ნუ თუ ეს კერაც უნდა
ჩავაქროთ და გავაუქმოთ! მაშინ ხომ ცოცხალთა რიცხვიდან უნდა თავი ამოვიშალოთ და
მკვდართა თანა ჩავირიცხოთ?!

ნუ დავაყოვნებთ აბონემენტის აღებასა, ნუ დავუცდით დრამატიულის საზოგადოების გამგეობის
მოწერილობასა. დავასწროთ მას ამ კეთილ საქმეში, ჩვენის ფეხით მივიდეთ, ჩვენის ხელით
მივიტანოთ და ჩავაბაროთ სააბონემენტო ფული და ამ სახით მადლიცა ვქნათ და მარილიც
მოვაყაროთ.

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

ქ.დუშეთის N2 საჯარო სკოლის მოსწავლემ, **სალომე რუხიაშვილმა**